

B. C. D.
TENTAMEN JURIDICUM
De
CONVENTIENTIA
INTER
LEGEM CIVILEM
PATRIÆ et NATURALEM,
Cujus
PARTEM PRIMAM

*Suffragante Ampliss. ordine Phil. in Regia ad Aa-
ram Academia,*

publico bonorum examini modeste subjiciunt

A U C T O R.

MARTINUS CERENIUS,
Acad. ejusdem Vice Secret. ibidemq; Mag. Docens

Et

RESPONDENS

S:æ R:æ M:is ALUMNUS

NICOLAUS TURDIN,
Aboënsis.

die 18. Martii A. MDCCXLVII.
loco et horis consuetis.

ABOÆ, Excud. JOH. KIÆMPE, Reg. Acad. Typ.

J. G. H. Pyatrav.

Sacræ Regiæ Majestatis
Regniqve Sveo Gothici
SUMMÆ FIDEI VIRO,
Illustrissimo atque Excellentissimo
COMITI et EQVITI Aqvile Nigræ
**DN. CAROLO GUST.
TESSIN,**
SENATORI,
Cancellariæ Regiæ CONSILIARIO,
Supremo aulæ MARESCHALLO,
ut et
Academix Aboënsis CANCELLARIO
MÆCENATI SUMMO
DOMINO
LONGE BENIGNISSIMO.

Tantus est, DOMINE CELSISSIME, virtu-
tum TUARUM Heroicarum splendor, ut ille

non

non indigenas solum, sed exteris quoque in TUI
admirationem iam diu rapiat. Neque vero mirum.
In TE enim conjuncta relucent ea, que in-
gentem se juncta etiam, alis conciliant auctorita-
tem. Augebit tamen hanc TUAM gloriam, quod
fortissimum TE invicibilissimumque in hoc genere
semper praestes HEROA. Et veneror ego quidem
gratiae praesertim justitiaeque in TE constantiam.
Haec enim virtutes, praeceteris, efficiunt, ut Sum-
mi Viri DEO reddantur simillimi, hoc est, o-
ptimi. Ad justitiam autem, quum pertineat o-
pusculum, quod TIBI, MÆCENAS ILLU-
STRISSIME, summa animi veneratione offerre
sustineo; gratiae TUÆ beneficio spero futurum, ut
ob argumenti saltim dignitatem benignissime susci-
piatur. Quod si feceris: facies omnino, quod ini-
tata ita TUA gratia, ceterisque TUIS dignum
est virtutibus. Ego vero a DEO Optimo Ma-
ximo piis nunquam non contendam precibus,

ut TE Virorum principum Deus, nec non
universæ Sveo Gothicæ Gentis Amorem atque
Delicias, incolunem omnique felicitatis genere
cumulatum in Reipublicæ Civilis & Litteraria,
sed maxime Regia hujus Academiae Aboënsis pre-
fidium, bonorumque omnium solatum, ad Ne-
storeos conservare dignetur annos

ILLUSTRISSIMO et EXCELLENTISSIMO
NOMINI TUO

Subiectissimus devotissimusque
MARTINUS CERENIUS.

PRÆFATIO

NE mireris C. L. quod varia se tibi in Tene-
tamine hoc nostro offerunt argumentorum
genera. Id enim ex illa profectum est
varietate, quæ in Codice Legum, ejusque tribus
prioribus Titulis invenitur, quamque, licet cum
delectu aliquo, sequi constituimus. Operam ta-
men in diligendo quantum fieri potuit dedimus,
ut cognata cum cognatis connecterentur, et se-
quentia sic ab antecedentibus facilius inteligeren-
tur. Quod vero ordinem, qui in dicto servatus
est codice, presso sequenti non sumus pede: id inde
factum est, quod primum animus fuerit modo,
quem vides, b. e. per summa saltim capita totum
percurrere Codicem; quem tamen animum po-
stea temporis mutavit angustia, hisque in presen-
tia coegerit esse contentos. Quæ ut eque bonique
consulas: majorem in modum rogo atque obtestor.
Neque

Neque porro te offendat, sicuti ipsa rerum tractatio defectu aliquo laborare videatur. Nam instituti id requirebat ratio. Quae non fuit justam et exquisitam adornare Legis Patriæ expositionem: sed nonnulla adducere, ex quibus ejus cum Lege naturali adpareat convenientia. Interim tamen ea, quæ scitu in unaquaque re maxime necessaria esse videbantur, observasse nosmet speravimus. Quæ si favorem, vel mitiorem saltim experientur censuram: dabitur nobis aliquando, forte etiam sagacioribus, occasio ulterius progreendi et cuncta plenius exponendi.

§. I.

Matrimonium, quum sit pactum; et omne pactum requirat mutuum pacilcentium consensum: palam est inter illos, qui matrimonio jungi cupiunt, mutuum itidem praecedere debere consensum. Ut vero consensus hic sit liber a coactione, metu, dolo, aliisque hujusmodi circumstantiis et ex deliberata ratione profectus: id ipsa ejus requirit indoles. Seqvitur porro ex dictis hujusmodi demum consensum utramque fere facere paginam in societate conjugali ineunda. Jure igitur meritoque Legibus patriæ civilibus sanctitur: Nemini ergo debere ad matrimonium; Sed maris et feminæ liberum consensum id confirmare. C. I., §. 5. G. B.

§. II.

Intra alia vero requiritur a futuris conjugibus ue
justa

justa adsit aetas. Qvam qvidem, etsi jus naturæ in genere non determinat: in specie tamen h. e. in singularis casibus de ea præcipit; si *fines* respexeris matrimonii. Horum autem præcipui sunt *procreatio* *subditis* & *educatio*. Illius qvidem intuitu posset matrimonium qvodammodo iniri jam in ipla pubertate: verum *hujus* aliam plane esse rationem, nemo non videt; qvi modo paullo altius reputaverit qvanta cura quantave prudentia reqviratur ad educandos decenter liberos. Ut nihil nunc de opera, qvam sibi invicem præstare debent conjuges, qvæque mutuum alioqvi dicitur *adjutorium*, addamus. Patet itaqve ipsam matrimonii indolem pubertate validiorem postulare ætatem. Unde haud incommode a nonnullis inculcatum videmus distingvi omnino debere in hoc negotio inter *pubertatem* et *convenientem matrimonio ætatem*. Cum his amice conspirat §. seqvens VI:ta citati Cap. et Tituli, ubi sapientissime determinatur *aetas*, qva utriqve sexui licitum sit connubio jungi. Qvod, qvia marito non nisi impleto anno *vigesimo primo*, et *feminæ decimo quinto*, facere concessum est; facile patet hanc ætatem utriqve fini primario *hujus* societatis obrinendo dentum aptam centeri; adeoqve juri naturali convenientem.

§ III.

Matrimonia consobrinorum non esse Legi naturali contraria: inde facile colligi posse existimamus, qvod neqve fini conjugii, neqve societati humanae, in se qvidem sint iniuncta, neqve porro in

iis quidquam reperiatur, quod cum natura nostra pugnet; quandoquidem rationes, quae matrimonia alio-
qui illicita reddunt, hic locum non habent. Qui vero illa naturam aversari contendunt: nullo id idoneo argumento probare possunt. Contrarium potius evadent exempla moratorum gentium, penes quas licitum erat etiam eodem patre natas uxores du-
cere. Quin et in primorum parentum liberis in-
evitabile plane fuit alio, quam hoc modo, suam procreare prolem. Quae procreandi ratio, si iuri naturali prorsus, & saltim respectu illius temporis, fuisset adverta: eam Sanctissimum Deum tolerare mi-
nime potuisse certum est. Si vero, quemadmo-
dum innuimus, in primo gradu lineæ collateralis aliquando tolerari potuerunt connubia: possunt ulti-
que multo magis in secundo; ad quem cōsobrinū
pertinent. Neque ab his abludit Lex civilis; quam-
quam certas ob causas conditionem adjecit, quae quidem, si cetera recte se habeant, obtentu non solet esse difficilis. C. II. §. 3. G. V.

§. IV.

Mortis causa conjuges transferre possunt et fo-
lent dominia rerum suarum in liberos, aut
quoscunque, his deficientibus, libuerit, per testa-
mentum. Est vero testamentum nihil aliud, quam mu-
tabilis et revocabilis declaratio voluntatis, quinam post
mortem nostram in bona, quae possidemus, quaque testa-
ti possimus, succedere debeant. Distingvi solet in scri-
ptum et non scriptum sive nuncupativum. Scriptum est,
quod in praesentia duorum, vel si placuerit, plurium te-
stium

stium ipse scribit testator, vel per alias scribendum curati vel etiam, quod deficientibus testibus, ipse propria manu scribit & subscribit. C. XVI. c. 1. Atsd. B. Non scriptum autem sive nuncupativum, quod viva voce, vel per nuncupationem heredum coram duobus sive pluribus testibus. Loc. cit. Et haec quidem tunc duæ illæ species testamenti principales, in quibus res universae hereditariæ relinquentur. Præter illas vero etiam dantur accessoriae, quibus res singulares aut particulares in testamento adqviruntur. Huc pertinent legatum et fideicommissum. Illud est delibatio hereditatis, qua testator ex eo, quod universum heredis foret, alicui quid collatum vult. Hoc autem, nimis fideicommissum est, quo quis in familiae suae emalumentum et bonorem ordinat, ut res aliqua immobitis, penes unum heresum suorum manere debet indivisa. Pertinet autem ius condendi testamenti, præter conjuges, quorum in antecedentibus meminimus, etiam ad cœlestes utriusque sexus, modo sanæ sint mentis justæque ætatis. Unde patet idem non pertinere ad furiosos et sub aliorum tutela adhuc constitutos; exceptis tamen virginibus, quæ maturo jam gaudent judicio. Cap. XVI. §. 2. Atsd. B. immo etiam maribus ad huc minorenibus, præterim quum his jam quindecim annos natis concessa sit dispositio bonorum industrialium C. XIX. §. 1. Atsd. B. Jure testandi excidunt porro, qui ob enorme maleficium bonis privatis sunt suis; et qui prodigi declarati sunt. Ea enim his est mentis levitas, ut non multum distent a furiosis. Quod vero attinet ad surdos et mutos: habent omni-

no hi facultatem testandi in quantum voluntatem declarare possunt. Illi, qvorum caussa testamentum conditur, adpellantur heredes, legatarii et fideicommissarii sive fiduciarii heredes. Hi sunt vel necessarii, ut liberi, consanguinei et proximi; vel extranei. Utrique possunt institui vel pure, vel sub certa conditione, sed honesta et possibili, eaque potestativa, ceu vocant Moralista, ut in heredis posita sit viribus. Qvæ alioqui de conditione possibili, casuali et mixta præcipiunt: ea locum habere non posse existimamus, nisi forte in hereditate extraneis deferrenda. Id qvod alicui testamento relinqvitur, dicitur hereditas, legatum et fideicommissum. Hereditatem testator, cuicunque voluerit, tradere potest; ita tamen, ut liberis et descendantibus, si supersint, neque juste exheredari queant, sua omnino salva manere debeat legitima. Cap. XVII. §. §. 1, 4, 5. Arsd. V. Ubi simul, præsertim §. §. 4, et 5. proxime citatis, qvanta hæc legitima esse debeat exponitur. Caussas vero exheredationis recenset Celeberr. NEHRMAN (a) Ex dictis adparet, qvomodo pacta successoria et donationes mortis caussa sint licitæ; nimirum in quantum alicujus legitima non minuantur. Quem ad modum autem pacta hæc et donationes a testamento differant: ex eo tatis constat, qvod testator hoc pro libitu potest mutare, vel prorsus etiam revocare; id qvod in illis ob jus qvæsitum alterius paciscentis, obtinere nequit; nisi sub ea inita sint conditione, ut, mutata voluntate, librum sit eadem rescindere. Qvum itaqve ejusmo-

di jus quæsum in testamento huncquam datur: op-
pido patet illud quoque non nisi sequuta demum
testatoris morte valere. Ut vero consanguineorum
proximis innotescat, quid & quantum testamento scri-
ptis delatum sit heredibus: necesse est, ut hi seme-
stria spatio post, quam de morte testatoris, deque
testamento certiores facti sunt, judici id ostendant,
exemplumque ejus tradant cum dictis consangvi-
neis communicandum. Qvod si sine legitima ne-
glexerint causa: infirmabitur testamentum. Cap.
XVIII. §. 1. Arfd. B. Si vero apud exteris ege-
rint: intra unius hoc facient anni spatium L. c Cap.
XV. §. 1. Arfd. B. Quæ a proximis iterum requi-
runtur heredibus rite cognita testamenti materia:
ea succincte et nervose exponuntur §. 2, 3, et 4.
cit cap. XVIII. Arfd. B. Modi iterum, quibus in-
firmatur testamentum, ita discerni solent, ut *Nul-*
lum dicatur, si is tecerit, cui licitum non est; si
dolo malo inductus aut coactus considerit; si te-
stamentum perfectum non sit aut absolutum; si de-
niqve adeo sit obscurum, ut a nemine intelligi
queat: *Irritum*, si heres moriatur ante obitum testa-
toris: *Ruptum*, si agnascatur postumus; aut novum
condatur testamentum: *Inofficium*, si testatus quis
fuerit ea, quæ lex prohibet: *Destitutum*, si heres
adire nolit. *Testamentum*, si legitimum sit: heredibus
suum est tribuendum. Qvod si vero quis horum
moreretur ante obitum testatoris; neque hic por-
tionem ejus alii alicui adjudicarit; cedit ea be-

redibus ab intestato. Plura addere non vacat.

(a) *Obs. in Jurisprud. Civ. pag. 136. seq*

§ V.

Sed dispiciendum nunc est, quemadmodum Lex nostra hoc in puncto cum Lege naturali conveniat. Non quidem ignoramus illustres etiam viros a nobis dissentire: sed nihil fecius a communis sententia discedere non possumus. Ordinis vero svadet ratio, ut potiora primum, quæ moveri solent argumenta, discutiantur. Conceditur quidem ab adverla parte: Dominum rei vivum rem suam in alios, sed consentientes, valide transferre posse, mortuum non item. Neque enim translatio dominii possit initium capere eo tempore, quo transferens dominus esse desierit; neque consensus aliquis præsumi adfuisse a parte ejus, in quem translatio facta esse dicatur; quandoquidem hic plerumque ignorare soleat se esse scriptum heredem. Sed vivus omnino etiam testator, non mortuus transfert dominium in heredes, eosque pariter contentientes, licet id faciat in eventum mortis, modo que revocabili. Enucleabimus hæc paucis. Dum consentire dicimus heredes: *consensum* hic non intelligimus *expressum*, sed *tacitum*, vel *saltim præsumtum*. *Tacitum*, inquam, si heres suo quodam facto testatori significaverit id sibi non displicere. *Præsumptum* vero, quia nemo modo sanx sit mentis, iure præsumitur in genere serio respuere velle id, quod sibi utile futurum esse judicat, quamvis ignoraret hoc vel illud utile, hoc vel illo modo, sibi in

in specie esse adsignatum. Urgeri hic forte poterit, dari casum, in quo heres adire nolit hereditatem testamento sibi relictam, ob eamque rationem illius ne concipi quidem posse aliquem consensum. Hoc neque nos negamus; sed juxta tamen contendimus casum eiusmodi dari non posse, nisi testamentum fuerit heredi magis oneratum, quam lucratum, et conseqenter injustum. Qvod iterum injustum est: illud et illegitimum censetur. Illegitimum porro moraliter nullum est. Sed nullius si-
ve non entis nullæ sunt affectiones positivæ. Nullum itaque quum sit eiusmodi testamentum: nullum quoque circa idem requiri posse consentum, nemini non adparet. Qvod vero pacta iniri queant in eventum mortis: id ex *donatione mortis causa* facili patet negotio. Qvod præterea modo revo-
cibili ea percutere liceat: id ipsum *addictio in diem iatis evincit*. Regeritur porro: qvod testator vi-
vis nihil juris, ac ne spem quidem in alios trans-
ferat: sed omnia sibi integra servet. Nemo au-
tem, qui paullo attentius rem perpenderit, nega-
bit eum spem in heredes transferre testamento,
quamquam jus, quo translationem a se exigi pa-
tiatur, non transferat. Et si dicendum, qvod res
est, utique et jus aliquod transfert in eos, dicit
non respectu sui ipsius. bene tamen respectu alio-
rum h. e. heredum non scriptorum. Habet enim
heres, toto illo tempore, quo testamentum non
retractatur, jus exigendi ab aliis, ne sibi obstant.
Qvod jus, quia eam habet vim, ut heres, si te-
sta.

stator tempore non retractati testamenti morerentur, in bona sibi destinata re ipsa succederet, nihil duci certe non potest. Pluribus hæc persequitur exemplisque illustrat acutissimus *CANZIUS* ad quem lectorem harum rerum studiosum remittimus. Ex dictis proinde satis jam, saltim generatim, constare arbitramur ea, quæ Lex nostra de testamentis præcipit, juri naturali non esse adverba.

¶ Discipl. Moral. Discip. III. Part. II. Sect. II. Cap. III. de Testamentis.

§. VI.

SI bona conjugum *Testamento* cuiquam legata fuerint: conceditur jure naturæ consanguineorum proximis *successio* in eadem, quam vocant, ab *intestato*. Diximus consanguineorum proximis, quandoquidem hos, vi communis et naturalis instinctus, præ ceteris dilexisse merito presumuntur defuncti. Ordo vero, qui in dilectione hac servabitur, est, ut conjuges omnium primo ferantur amore in liberos, immo et ex his natos, tanquam sibi proprios; deinde in parentes, ceu eos, quibus ipsi suum debent ortum; tum demum in fratres sororesque, utpote a communi secum oriundos sanguine. Cur autem descendentes ascendentibus præferantur: id ulterius exinde colligitur, quod his debeantur alimenta et educatio: illis vero non nisi honor et gratitudo. Id quod tamen ita capiendum esse nolumus, ac si parentibus alimenta prorsus nulla exhibenda: sed ita, ut æque ob-

obligatorium non sit illis ea prospicere atque libe-
ris. Ex dictis itaque patescit hunc omnino ordi-
nem servandum esse in *succeſſione ab intestato*. Quem
proinde, quum Lex patriæ hoc in argumento
quoque sequatur: nihil iuri naturali contrarium
sancit. C. I. §. 1 Atfd. B.

§. VII.

Si qui vero heredum, vel ad eam non dum per-
venerint aetatem, ut ob judicii imbecillitatem
bona sua curare ipsi possint; vel mente sint ca-
pti etc. ab hereditate quidem ob has iplas rationes
jure naturali non excluduntur: sed tutelæ tamen
aliorum committuntur. Quot vero præcise annis
pupilli minorennis sub tutela esse cogantur: in eo
puncto jus naturæ aliquid certi in genere non
determinat. Qvoniam tempus, quo pubescunt,
quove ulum rationis conseqvuntur, pro cuiusque
indole, ut et pro locorum, temperamentorum, et
educationis diversitate plerumque variare solet.
Qvando vero Lex civilis cap. XIX. §. 1 Atfd. B.
Sine discrimine certum aetatis tempus præscribit
maribus, quo sui juris esse incipient; quamquam
maturitas judicii penes hoc vel illud individuum
aliud nonnunquam sfadere videatur: non eam ta-
men ob causam simpliciter juri naturali repu-
gnare censemur. Huic enim maxime est conſen-
taneum, ut ad evitanda majora mala, minora in-
terdum prudenter tolerentur. Nam si cuivis in re-
publica pro suo liceret arbitrio bona disponere;
vel saltim illo aetatis tempore, quo ipse judicave-
rit

rit se ad id faciendum habilem: nullo fere negotio eiusmodi licentia, si non plane interitum, certe damnum haud facile reparandum universæ inferret civitati. Hinc igitur est, ut dissimilitudo quorundam casuum in lege civili, ob id, quod plerumque fit, non attendatur; neque talva re publica attendi queat. Accedit, quod neque adeo magnum esse poterit pupilli damnum; quoniam tutor obstrictus est ad reddandam primum cognatis ejus, tum et illi ipsi, quam primum adoleverit, rationem dispositionis suæ. Ne nunc quidquam de illo addamus beneficio, quo a Summo imperante privilegium interdum conseqvitur ætatis; atque sic ante definitum tempus habilis declaratur disponendis opibus suis.

§. VIII

OB rationes, in antecedentibus, modo adductas; nec non ob causæ paritatem similiter juri naturali minime adversari censemus, si feminæ cœlibes usque ad id tempus sub tutela esse cogantur, donec nubere ipsis contingat. Neque enim minus malum rei imminaret publicæ, si his concederetur facultas hoc in negotio agendi utcunqve libuerit, quam si maribus adhuc minorenibus eadem indulgeretur licentia. Quam præterea, quod caput est rei, imbecilliori maximam partem gaudeant judicio, quam mares. Merito etiam nullum illis Lex civilis adsignat tempus, quo, quæ tales, sui fieri possint Juris. Cap. XIX. §. 2. *Artib.*
B. Ne tamen justo rigidior, hæc videatur Lex: data

data est aliquando, et etiamnum datur clementissime virginibus quoque privilegium, quod diximus, ætatis.

§. IX.

Quibus Lege naturæ concessa est Successio ab intestato: illis etiam eadem Lege præ ceteris conceditur *ius*, quod vocant, *retractus*. Svetice *Videretur*. Hoc in eo consistit, ut proximo cuique consanguinorum alienantis licetum sit prius emere illa bona immobilia hereditaria, quorum dominium in aliis jam transfererit, quam ad id pactum legitima accesserit confirmatio. Quod tamen de jure retractus circa prædia duntaxat rustica intelligendum est. In urbibus enim extendit se hoc ius etiam ad ea, quæ propria adquisita sunt industria. Dicitur præterea *ius retractus gentilitium* eam ob causam, quod gentis sive familiæ conservationem unice pro scopo habeat. Unde conficitur idem Legi naturali minime adversari. Familiæ namque, id quod nemus ignorat, sunt partes integrantes totius, h. e. reipublicæ. Qubus conservatis, hanc quoque conservari necesse est; et contra. Quæ itaque ab adversa parte circa hoc argumentum moveri solent dubia: ea tanti non sunt, ut iisdem discussi immorentur; præsertim quum otium nobis hoc in negotio conciliaverit Iudex Provincialis Nobilissimus Dn. Christianus Kænig in elegantissimo opulculo, quod interbitur *Lærdomsdræning a.* quo Lectionem horum avidum remittimus. Quod vero *ius retractus ad bona tantum restringatur immobilia:*

id ideo factum esse censemus, quod mobilia non pariant æque certos fructus ac immobilia; immo quod res sint plane steriles, nisi possidentis singularis accedit industria. Ne quid nunc de eo addamus, quod ratio, quam adduximus de conservanda familia, in bona mobilia æque commode non quadret atque in immobilia. Hoc quoque jus in urbibus ad bona sepe extendere industrialia ex eo haud difficulter colligitur, quod hæc cum hereditariis conjuncta eandem subeant rationem cum immobilibus ruri sitis. Ab his non abhorrent, quæ C. V. et VI. Iord. B. distributius super hac re præcipit Lax patriæ.

a Tom. II. p. m. 137.

§. X.

Cum jure retractus fere coincidere videtur *jus protimiseos*, Svetice Lösen aut Lössningstratt. Quamobrem, teste laudato Judge provinciali a. Jure consultis apud exteris solenne sit eadem pro Synonymis habere. Verum Synonyma non esse, si modo paullo adcuratius in indolem eorum inquiratur, facile patebit. *Jus* namque retractus competit tantum consanguineorum proximis: *jus* vero protimiseos etiam aliis ob varias alias rationes. Sic qui in urbibus aut in eadem domo cum venditore, aut in vicinia habitant, *jus* habent protimiseos b. e. iuu emendi vendenda immobilia p̄ae alii quibuscumque; exceptus tamen vendoris consanguineis, quibus integrum est iam vendita quoque, eeu modo ostensum, si bi veniente. C. VII. Iord. B. Similiter competit hoc

hoc jus ex favore *redintegrationis* ei, qui nimurum
jure retractus, maximam partem in re aliqua im-
mobili habet. C. VI. §. 3. Iord. B. Plura pro
instituti ratione non vacat cumulare exempla. Si
vero cui his adqviescere non libuerit; adeat tæpi-
us laudatum opus Kœnigianum &c. Unde patet
non omnino sine causa diversis agi capitibus de
juribus hisce in Lege civili. Exposito sic breviter
discrimine, quod intercedit inter *jus retractus* atque
protimiseros: restat, ut de hujus quoque convenien-
tia cum Lege naturali non nihil addamus. Ut
vero in exemplis manearimus adlatis: notissimum
est vicinitatem tœpe numero multa, et varia se-
cum trahere incommoda; sive iplos respicias vi-
cinos, sive ea, quæ ad illos pertinent. Est igitur
iuri naturali contentaneum, ut incommoda illa,
quantum fieri potest, tollantur. Toli autem me-
lius nequeunt, quam si, occasione data, facultas
conceditur bona vicini immobilia sua faciendi.
Quæ autem de vicino dicta sunt; ea quoque in-
eum, qui cum venditore in una eademque habi-
tat domo, longe majori quadrant jure. Quod ad
alterum illud, de favore *redintegrationis*, attinet exem-
plum: æquum etiam esse arbitramur, ut partes
scilicet eo redeant, unde sumtæ sunt, ne alioqui
totum pereat. Quamobrem potius quoque est uni
consulere, quum nemini. Ratio vero, cur et hoc
jus, non minus ac jus retractus ad bona solum
immobilia restrictum sit: ex ipsa ejus indole faci-
li negotio patet.

Omnia enim incommoda, quæ
aut habuit, aut in posterum metuit se habiturum a vi-

cino omnium evitabit facillime emta ipsa eius domo.

a pag. praeceed. l. c.

B p. m. 145. seq.

§. XI.

INter modos adqvirendi justos refertur etiam a Moralistis atqve Jureconsultis usucatio seu *præscriptio*. Qvæ duplex est: *Immemorialis* vel *temporalis*. *Haec* est modus adqvirendi, quo is, qui rei ab altero negliget possessionem bona plerumque fide et justo titulo natus est, eamque diu quietam et non interruptam obtinuit, plenum ejusdem rei dominium adipiscitur, jure prioris domini extincto. Dicunt nonnulli inter usucacionem et *præscriptionem* a qvibusdam admitti aliquam differentiam. Qvibus usucatio significet alieni dominii in eam, qui jam possidet usucaptum, translationem: *præscriptio* vero exceptionem illam, qva possessor priorem dominum post usucacionem completam, repellit. Contendunt qvoque usucacionem ab illis potissimum usurpari de rebus corporalibus: sed *præscriptionem* non nisi de incorporalibus; ut alias tacem differentias. Qvum tamen simul concedant hæc duo freqventer confundi solere. a. Neque nos nimis erimus tollitici de ea, cujusmodo mentionem fecimus, differentia. Sed majoris omnino est ponderis distinctio, quam in initio hujus §. adduximus inter *præscriptionem immemorialem* & *temporalem*. Illius adcurata exstat definitio, & eorum, qvæ illic pertinent, recensio C. XV. §. 1. & seq. Jord. B. Conf. König β. Hanc nos in antecedentibus defini-

finivimus. Qvæ verò de cetero ad eam spectant: illa pluribus perleqvitur vir consultissimus γ. Cont. qvæ fusius & distributius etiam adducit Consultiss. Nehrmān δ. Conveniunt qvidem, id qvod diffi- tendum non est, *præscriptio immemorialis & tempora- lis* in multis. Sed ea tamen in qvibus differunt, tanti sunt, ut contundi sine summa in praxi juris confusione omnino nequeant. Nos igitur brevita- ti litantes præcipua saltim, observabimus eorum, in qvibus differunt. In *præscriptione temporali* a pos- sessore reqviritur plerumque bona fides & justus titulus: in *immemorali* vero hæc ab illo reqviri neu- tiqvam possunt, sed sufficit, ut qvieta & non in- terrupta ejus fuerit possessio. Ipsa enim hujus na- tura atque indeoles in eo consistit, ut sciri plane nequeat, qva fide, qvove titulo primus rem, de qva dilectetur adeptus fuerit. Deinde testium quo- que hic valet pronunciatio in iis, qvæ ab aliis au- diverint: in *temporali* non item.

α Puffend. de J. N. et G. Lib. IV Cap. XII. §. 1. p. m.
640. Nehrmān Jurispr. civ. part. IV. c. 1. §. 3. p. 374.
König. Lård Hsning. Tom. II. cap. X. §. 2. in notis p.
109.

β cit. nuper Tom. et cap. §. 3. seq. p. 110.

γ cit. loc. §. 14. seq.

δ Observ. in Juruprud. Civ. p. 128. seq.

§. XII.

Quod vero jam ad moralitatem attinet usucapio- nis: de eo inter omnes non convenit. Nos, missis dissentientium opinionibus, simpliciter statui- mus

mus eam juri naturali minime repugnare. Solent quidem plerique tere ponere fundamentum illius cum GROTHO in derelictione prioris domini. Quorum argumentatio hoc redit. Posse aliquem, natura non repugnante, jure suo semet abdicare. Ut vero de voluntate abdicandi, quantum satis est, constet: requiri, ut ea se per certa exelerat signa. Illa esse tum verba, tum facta, tum etiam non facta, sive omissiones, quae moraliter pro factis habentur. Ad has pertinere silentium non omnino involuntarium. Porro ne quis loquatur, quum debet suumq; reposcat: aut ex ignorantia aut ex metu provenire. Utrique autem malo tempus mederi. Vix enim credi posse, ut magno temporis intervallo nobis non innotescat nostra ab aliis detineri; aut metus, quam habuimus caussam, expirare. Itaque, si aliunde non pateat quempiam sua dereliquisse, posse id ex temporis satis longo spatio recte concludi. Quum tamen aliquando contingere possit, ut quis aut diu admodum ignoret Jus sibi debitum, e. g. in captivitate constitutus etc, aut metu ab illo vindicando absterreatur; aut denique licet multo post illud rescilcat, nunquam tamen antea pro derelicto habere potuerit: sequitur hic praefunctionum tacitae derelictionis jure naturali non valere. Unde Jureconsultis non immerito praescriptio in his hisque similibus casibus dicitur dormiens. Agere namque non valenti, ut habet canon. non currit praescriptio. Cum his quoque consentit Lex nostra, dum Cap. XI. §. 3. G. B. uxori, quae mariti culpa,

pa , incia suam amiserit possessionem , ex illo de-
 tum tempore , quo primum NB. id rescissere con-
 tigit , ejus , intra anni spatium , repetendæ conce-
 dit facultatem . Regeratur forte : valere tamen tun-
 damentum hoc , si possessori certo constet priorem
 dominum , rem , quam nunc possidet , pro dere-
 licita habere . Reponimus : in hoc quidem casu æ-
 quius omnino , utiliusque esse , ut possessor primo
 quoque tempore adeat dominum priorem , atque
 ita coram de ejus voluntate se certiorem reddat .
 Aeqius , inquam , quia sic ab omni temer , penes
 alios etiam malæ fidei liberabit suspicione . Utilius
 autem , quandoquidem eo ipso tollet moram præ-
 scriptio nis sibi que et suis citius possessionis parabit
 certitudinem . Neque tamen hoc ipso negamus ta-
 citum prioris domini consensum , si modo a parte
 possessoris cuncta alioquin recte esse habeant , pos-
 se aliquando valere ad liberandam hujus a mala
 fide conscientiam etiam si ille vel maxime ignora-
 verit jus sibi debitum C. VI. §. 4. Iord B. Quum
 itaque ex dictis innoteat præsumptionem tacitæ
 derelictionis non posse agnosci pro generali usua-
 pionis fundamento ; ita ut ei soli tuto in singulis il-
 li , quorum interest , inniti queant casibus : mani-
 festum est , ubi hoc deficit , ad generalius confu-
 giendum esse fundamentum . Quod quidem cum
 PUFENDORFIO in publica ponimus pace et tranquillitate .
 Quemadmodum enim , ut loquitur vir illustris , domi-
 nia rerum pacis causa sunt introducta : ita ex eodem quo-
 que promanat fonte , ut possessores bonae fidei aliquando in
 tuto

tuto sine collocandi, ne ipsis in perpetuum super sua posse
sessione controversia queat moveri. e. Accedit, qvod haec
ratione sua derelinquentium negligentia, boni publi-
ci causa, a rectoribus civitatum puniri possit ac
debeat. His igitur fundamentis, si dicto nitatur
modo usucatio: nullum omnino erit dubium, qvin
legi naturali sit conveniens.

e. l. c. §. 9. p. m. 649.

SOLI DEO GLORIA.

